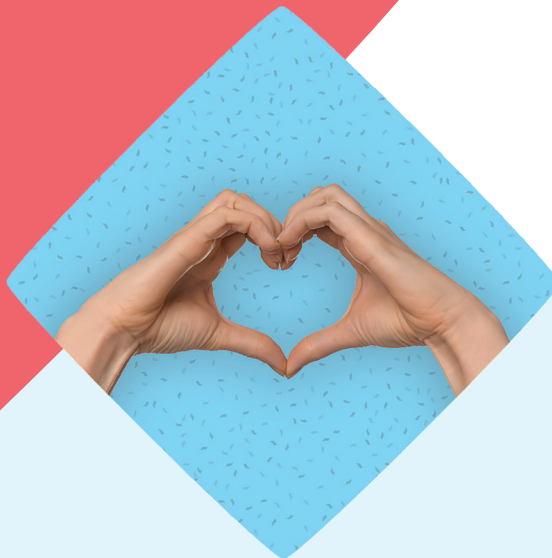

VISUEEL SAMENVATTEN

Uit liefde voor het vak

Kritisch denken. Creativiteit toepassen. En helder communiceren. Als docent wil je dit soort 21e-eeuwse vaardigheden op een leuke, toegankelijke manier bijbrengen aan je studenten. Bovendien wil je ze helpen beter informatie te onthouden. Dat kan door ze te stimuleren 'visueel samen te vatten'. Deze lesbrief vertelt je hoe!

WAT IS 'VISUEEL SAMENVATTEN'?

Als je visueel samenvat haal je de kern uit informatie. Daarbij geef je die kern op zo'n manier weer dat jij én anderen de rode draad kunnen volgen. Het gaat bij visueel samenvatten om een weergave in tekeningen. Je mag daar wel af en toe wat woorden aan toevoegen, maar alleen ter ondersteuning van die tekeningen. Denk bijvoorbeeld aan een treffende quote in een tekstballonnetje of aan trefwoorden om verschillende categorieën aan te duiden. Visueel samenvatten (*graphic recording*) richtte zich aanvankelijk op audiovisuele informatie, zoals een video, toespraak of presentatie. Maar de methode werkt ook prima bij geschreven teksten.

WAAROM 'VISUEEL SAMENVATTEN' STIMULEREN?

Samenvatten is een onmisbare skill voor studenten. Leren samenvatten betekent immers leren om geconcentreerd te luisteren of lezen, hoofd- en bijzaken te onderscheiden en de kern van de informatie te verwerken tot een eigen weergave. Bovendien vereist het niet alleen om kritisch naar die broninformatie te kijken, maar ook om je eigen samenvatting goed onder de loep te nemen ('staat alles wat belangrijk is erin, kan er nog wat uit, is het resultaat duidelijk genoeg voor mijzelf en is het ook te begrijpen voor anderen?'). Dit alles leidt ertoe dat informatie beter blijft hangen.

LEERDOEL

De student leert geschreven informatie visueel samen te vatten. In eerste instantie voor zichzelf, in tweede instantie ook voor anderen.

21^E-EEUWSE VAARDIGHEDEN

Creativiteit. Communiceren. Kritisch denken.

AANTAL STUDENTEN

Elke student maakt een eigen visuele samenvatting. De bespreking van samenvattingen kan in duo's, trio's, nog grotere groepen of zelfs de hele klas.

TIJDSDUUR

Twee lesuren. In de eerste geef je een introductie en laat je ze beginnen met visueel samenvatten. In de tweede ronden ze hun samenvattingen af en bespreken ze deze met elkaar.

WAT IS ER NODIG?

Voor jou: deze lesbrief. Voor elke student: jouw uitleg, broninformatie voor de samenvatting, basistekentips en tekenmateriaal – van potlood en gum tot puntenslijper en papier (het liefst A3!).

De visuele variant van samenvatten is onbekender dan de tekstuele. De methode is niet alleen door die originaliteit aansprekender, maar ook doordat jongeren steeds visueler ingesteld zijn: zij zijn opgegroeid in een wereld vol beeldschermen. Daarnaast is visueel samenvatten heel toegankelijk: studenten gebruiken er weliswaar creativiteit voor, maar hoeven geen tekenwonder te zijn. Wie een cirkel, vierkant, lijn en punt kan tekenen, komt al een heel eind. Concrete en abstracte woorden omzetten naar beeld ('dual coderen') zorgt bovendien dat ze de informatie nóg beter onthouden.

AAN DE SLAG

Introductie

- Leg kort uit wat de bedoeling is van deze les. Wat gaan de studenten doen, waarom en hoeveel tijd krijgen ze? Gebruik voor je uitleg deze lesbrief. Zorg vervolgens dat iedereen genoeg A3-papier en ander tekenmateriaal heeft.
- Laat ze één of meerdere voorbeelden zien van visuele samenvattingen. Dat kan een visuele samenvatting zijn die je zelf gemaakt hebt of één die je online gevonden hebt. Kan iemand in je klas het verhaal vertellen aan de hand van de samenvatting?
- Toon een video van het proces van visueel samenvatten. Zulke video's vind je onder andere door te googelen op 'graphic recording'. Vaak zijn het prachtig ogende samenvattingen. Benadruk dat ze niet per se zo mooi hoeven te zijn.
- Laat je studenten zelf ervaren dat ze geen tekenwonder hoeven te zijn om visueel samen te vatten. Geef ze wat (eenvoudige) tekenopdrachten waarbij ze alleen cirkels, vierkanten, lijnen en punten mogen gebruiken. Ze zullen zien dat dit kán.
- Geef ze extra tips. Bijvoorbeeld: 'Gebruik vooral zwart/grijs en hoogstens twee ondersteunende kleuren om af en toe wat in te kleuren.' En: 'Gebruik verschillende lettergroottes en -soorten: blokletters, krulletters, enzovoorts. Bijvoorbeeld: grote, dikke blokletters voor dingen die heel belangrijk zijn of heftige emoties uitdrukken. En kleinere krulletters voor zachtere, positieve emoties.'
- Verdeel de klas in tweeën. Geef elke student in de ene helft één geschreven tekst, geef elke student in de andere helft een andere. Je hoeft niet uit te leggen waar de tekst over gaat. (Want daarmee zou je zelf al een start maken met samenvatten.)

Vorbereiding

- Lees deze lesbrief goed door. Zoek online voorbeelden van visuele samenvattingen en video's van het visueel-samenvattingsproces.
- Geef jezelf wat tekenopdrachten waarbij je alleen cirkels, vierkanten, lijnen en punten mag gebruiken. Gebruik de beste of leukste tekenopdrachten in je introductie. Neem je eigen voorbeelden mee om eventueel te laten zien.
- Zoek minstens drie geschreven teksten die je studenten goed visueel kunnen samenvatten. Het liefst teksten:
 - die te maken hebben met hun beroepsopleiding, wellicht uit hun lesboek;
 - met passages die een beeld oproepen;
 - met duidelijke 'verbanden', zoals oorzaak-gevolg en opsommingen;
 - zonder al te veel abstracte woorden als 'proces' en 'ontwikkeling': die zijn zeker voor beginners lastiger te tekenen dan concrete woorden.
- Probeer zelf één van deze teksten visueel samen te vatten. Waar loop je tegen op en hoe los je dat op? Neem die tips mee in je introductie. Je zou je eindresultaat ook in je introductie kunnen laten zien, al dan niet via een korte creatieve presentatie.
- Reserveer twee andere teksten voor de twee helften van je klas (elk krijgt er eentje). Probeer die ook alvast zelf visueel samen te vatten, zodat je straks betere feedback kunt geven.
- Zorg dat je voor iedereen genoeg tekenmateriaal hebt. Dus: per persoon meerdere A3-vellen, minstens één grijs potlood, twee verschillende kleurpotloden, een gum en een puntenslijper in de buurt.
- Zorg dat je voor iedereen een papiertje hebt met de belangrijkste simpele tekentips. Handig voor hen om bij de hand te hebben tijdens het visueel samenvatten.
- Stel samen met je studenten succescriteria op voordat ze aan de slag gaan. Wat maakt een visuele samenvatting goed? De conclusie moet zijn: als de kern van de broninformatie uit die samenvatting te halen valt, ook door een ander.
- Maak een planning voor je twee lesuren. Hoeveel tijd besteed je aan je introductie (bijvoorbeeld een halfuur), hoe lang laat je ze samenvatten (bijvoorbeeld een kwartier aan het eind van het eerste lesuur en een kwartier aan het begin van het tweede lesuur) en hoeveel tijd gebruik je voor het bespreken van de samenvatting (bijvoorbeeld een halfuur)?

Productie

- Geef studenten de tekst die zij individueel moeten samenvatten én het A4'tje met de belangrijkste tekentips.
- Adviseer ze de tekst eerst helemaal te lezen. Raad aan daarbij te zoeken naar kernwoorden en verbanden.
- Laat ze dan beginnen met visueel samenvatten.

Bespreking

- Vraag elke student uit de ene groep om aan tafel te schuiven bij iemand uit de andere groep. Laat ze hun visuele samenvattingen aan elkaar voorleggen zonder direct iets te zeggen.
- Vraag ze om op basis van de visuele samenvatting van de ander de kern van het samengevatte verhaal te vertellen. Lukt dit? Dan is het waarschijnlijk een goede samenvatting *voor iedereen*.
- Lukt dit niet? Laat de samenvatter dan aan de hand van zijn eigen tekening de kern van de broninformatie vertellen aan de ander. Als dat lukt, dan is het in elk geval een goede samenvatting *voor hemzelf*.
- Vraag elke student om bij iemand uit zijn eigen groep aan tafel te schuiven en hun visuele samenvattingen te vergelijken. Welke verschillen en overeenkomsten vallen op? Wat zouden ze bij nader inzien anders hebben gedaan?
- Heb je zelf ook van beide teksten een visuele samenvatting gemaakt? Laat de klas zien wat jij ervan gebakken hebt. Vraag je studenten om feedback te geven, het liefst met hun eigen samenvatting als illustratie.
- Concludeer dat het altijd handig is om een eigen samenvatting te laten checken door anderen die dezelfde broninformatie hebben gelezen. Misschien zien zij dat er essentiële informatie ontbreekt.

BLAHA!

Deze lesbrieven kwamen mede tot stand dankzij Layana Mariouw Smit. Zij is expert in het visueel weergeven van informatie. Via haar eigen bedrijf *Paperclear* maakt ze elke dag visuele notities, illustraties en infographics. Organisaties en bedrijven nodigen haar bijvoorbeeld uit om *graphic recordings* te maken van toespraken of gesprekken tijdens bijeenkomsten. Ze schreef daarnaast het 'Blaha Werkboek', waarin ze leerlingen leert om informatie beter te begrijpen en visueel te maken. Daarover geeft ze ook workshops op scholen.